

АССАЛАМ

www.assalam.ru

НА ТАБАСАРАНСКОМ ЯЗЫКЕ

МУСУРМАНИН ГАЗАТ

№8 (57) август 2008-нн йис. / Шябан 1429 / Табасаран члалниинди вазлик саб ражну цдубчлвур. Къимат 15 манат

ТЕБРИК

Варидариз камаллу вуйи Аллагъу Тааълайин ччвурнахъан

Гъюрматлу мусурман чвйир ва чйир!

Дагъустандин мусурманин Духовный управлениеин ва хусуси вуди йиз терефнаан ихь республикаин вари мусурман Рамазандин гирами ваз улубкъбахъди мубарак аплураза.

Рамазан-му ухъуз варитлан гъюрматлу ва заан дережайиъди гъисабназ гъадабгъуру ваз ву. Гъадму вазли Гъарсабдикан аъгъу Аллагъди ﷺ Гирами Къуръан гъаплну, думу вазли гунгъарин аъфв аплуру, гизаф

ражари ва артухъ къадарнаъди ужудар ляхнариз ужувлар тувру. Гъаддиз, гъюрматлу мусурман чвйир ва чйир, деету гунгъарин швумалвал зигуз ва сари тмуноуриз чпи деету гъалатларин бахишламиш аплувал ккун аплуз гъялак йихъай. Гъарсабдикан аъгъу Аллагъдиз ﷺ икрам аплувал цийи алаплури, артухъ къадарнаъди ужудар ляхнар аплинай, гунгъарихъан марцц йихъай ва ичв юквар ужудар фикрарихъди тухъ аплинай.

Гъит Аллагъди ﷺ ухъуз Чан ужувларикан мянфяаът ктабгъуз амур аплри!

**Дагъустандин мусурманин Духовный
управлениеин председатель,
Муфтий Аьгъмад-гъяжи АБДУЛАЕВ**

МУСУРМАН КАЛЕНДАРИАН

Шябандин ваз

Пайгъамбари ﷺ гъаплну: "Шябандин вазлин имбу вазарихъан вуйи заанвал йизна имбу пайгъамбарин улихъ вуйи заанвалсиб ву. Хъа Рамазандин вазлин заанвал Аллагъдинна Чан яратмиш аплбарин улихъ вуйи заанвалсиб ву".

Шябандин вазлиъ аплру вари ужударстар ляхнар-гъяракатар завариина гъич саб жюрейин читинвал адарди гъахуз шулу ва гъадрарин гъагъ 70 ражну артухъ шулу. Ари гъаддиз Шябандин вазлиъ ушв бисуб ужу ву. Шилхъан вари вазлин вахтна ушв бисуз шулдарш, гъит гъадму вазлин эвелин шубуд йигъан, вазлин гъацл къялаъ шубуд йигъан ва вазлин аъхириъ шубуд йигъан ушвар дисри. Иллагъки Шябандин вазлин 15-пи йигъан ушв бисбан кыматлувал аъхюб ву.

Пайгъамбари ﷺ гъапиганси, Шябандин вазлин ччвур "таша'аба" клуру гафналан арайиз дуфнайиб ву, дидин

мяна "тарабгъувал" ву, гъадму вазлиъ Уж'вал тарабгъуру.

Шябандин вазлиз варитлан ахъю гъюрмат айи йишварикан саб- Бараатдин йишв дахил шула- 15-пи числоин йишвлан ккебгъну 16-пи числоиз.

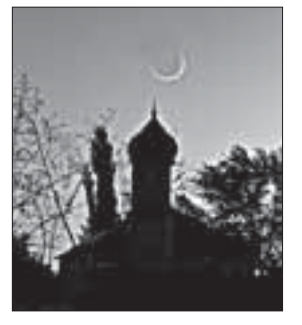
Аллагъдихъан гучлвал даплну, лазим вуйиб клулиз адабгъури ва гунгъарихъан ярхла шули, шли Шябандин ваз адлу гъаплиш, Аллагъу Тааълайи дугъан гунгъарилан хил алдабгъуру ва думу сад йисандин мудатнаъ бедбахтваларихъан ва уьзрарихъан уьрхюру.

"Мусурманин машкврар, гирами йигъар ва йишвар" клуру китабдиан

НУМРАЙИЪ:

2 ГИРАМИ ВАЗ

Ушвар Аллагъ ﷺ бадали дисай

3 КЪУР'АНДИН ЛАЙИКЪЛУВАЛ

Къур'ан успагъиди урхай

5 НАБАЛУГЪАРИЗ

Пайгъамбар ﷺ ва бицидар

6 ИЧ РЕДАКЦИЯЙИЗ КАГЪАЗ

Гъякълуваликан

ГИРАМИ ВАЗЛИН ЛАЙИКЪЛУВАЛАР

Гирами Рамазандин ваз йискъубаъ варитлан асас ваз ву. Мугъяммад Пайгъамбарин ﷺ гъядисдиъ дупнайиганси, "Рамазандин ваз ккебгъубси, Женнетдин раккнар ачмиш шулу ва Жегъеннемдин раккнар хъяркьру, шейтнари мусурманир зарар тутрувбан, дурари мусурман Гъякълу Рякълан алдраъбан бадали шейтнар саб йишв'ин илитлуру".

Рамазандин вазлиъ ушвар дисувал Исламдин шартларикан (фарзарикан), Къудратлу Аллагъди гъарсар мусурман касдин улихъ дивнайи вазифирикан саб

Ушвар Аллагъ ﷺ бадали дисай

ву. Саб жюрейинра себеб адарди гирами вазлиъ ушвар дидрису мусурмниз учв Халкъ гъаплурихъ хъпрехъбаз лигну

ижмишнаан жаза тувиди, эгер Дугъу дурариз гъадму гунгъарин аъфв дараплиш. Хъа Рамзандин вазлиъ

ушвар дисували неинки жаза тувбахъан азад аплди, хъа гъацира Аллагъдин терефнаан ужуб багъиш тувиди. Гъаддихъди сабси, гъадму багъишдин къимат ушв дибиснайирин акъюллу гъяракатарикан асиллу ву, дугъу неинки чаин али фарз тамам аплбакан, хъа гъацира ушв бисбан суннатар хъаъбан ляхниъ чалишмиш шулайиваликанра асиллу шулу.

Мугъяммад Пайгъамбарин ﷺ гъядисдиз асас духъну, ужудар ляхнар клулиз адабгъаз лигну Къудратлу Аллагъди Чан луклраз (халкъ гъаплдариз) йицлуб ражну ва гъеле 700 ражну артухъдира кади ужувлар тувиди.

"Ушвар Узу бадали дис-рудар ву, - гъаплну Къудратлу Аллагъди ва Узу гъаддиз лигну багъиш тувдиза".

» 2

РАМАЗАНДИН ВАЗ ҚКЕБГЪУБСИ, ЖЕННЕТДИН РАККАР АЧМИШ ШУЛУ ВА ЖЕГЪЕННЕМДИН РАККАР ХЪЯРКЪРУ, ШЕЙТИНАРИ МУСУРМНАРИЗ ЗАРАР ТУТРУВБАН, ДУРАРИ МУСУРМНАР ГЪЯКЪЛУ РЯКЪЛАН АЛДРАЪБАН БАДАЛИ ШЕЙТИНАР САБ ЙИШВЪИН ИЛИТИУРУ

ГЪЯДИС

ГИРАМИ ВАЗЛИН ЛАЙКЪЛУВАЛАР

Ушвар Аллагъ سُبْحَانَكَ يَا رَبِّ الْعَالَمِينَ бадали дисай

« Ясана ушв бисбаз вуйи багъиш гизаф ражари артухъ шулу ва гъаддин гъякъяр-гъисабар анжагъ сар Къудратлу Аллагъдизтан аьгъдар.

Вари къайдйириз асас духъну ушв бисували мусурман кас чан бедендиз уч духънайи чиркин шей'арихъан марцъ шулу ва тлагърувалихъан, гъайгъусузвалихъан азад аплуру, ушв бисували гашлу инсанарин гъавриъ ахъуз мумкинвал тувру, Къудратлу Аллагъди Чан луклариз туврайи камаллувализ кымат тувуз ва фикир аплуз кюмек тувру.

Чарасуз вуди ушв бисувал (фарз) гъамцдар ксариз улупнайиб ву:

1. фуж мусурман кас вуш,
2. яшназ дуфнайир вуш,
3. фуж ушв бисуз сагъвал хъайир вуш.

УШВ БИСБАН ВАЗИФЙИР (ФАРЗАР)

Ушв бисбан вазифйир (фарзар) гъамрар ву:

1. Ният (къаст). Жвуван фикриинди Къудратлу Аллагъдин ччвурнахъан ушв бисуз ният дапну ккунду, гъаддихъди сабси суннатдин ният мелзнииинди пуб ужу ву. Магъа ният аплбан тахминан жюре (къайда):

"Узу ният гъаплза закурин йигъан гъаму йисан гъаму Рамазандин вазли узъин али фарз - ушв Аллагъ бадали бисуз". Ясана гъадму ниятнаъ къаин аплура, фицики ушв бисувал чарасузуб (фарз) ву ва йис, ваз ва йигъ улупура.

Имам Шафийин мазгъабдиз асас духъну, ният гъар йигъан дапну ккунду, думу ният ригъ алабхъалан къяляхъ вуйи вахтналан хъюгъну ахсрар квивайизкъан вуйи вахтна аплуз шулу.

Имам Абу Гъянифийин мазгъабдиинди, ният лисундин вахтназ аплуз шулу, эгер гъачнииндин хъюгъну гъадму гъадназ ушв члур аплуру (члюбгъру) дяшюш арайиз гъафундарш. Ари гъаддиз, эгер шливуш ригъ алабхъалан къяляхъ хъюгъну гъачнииндин ахсрар улукъайизкъан вуйи вахтна ният гъаплундарш, лисузкъан ният аплуз шулу, анжагъ "закур" клуру гафнан ерина "гъи" дупну ккунду ва чарасуз вуди "имам Абу Гъянифийин" клуру гафар аьлава аплуб лазим ву.

Имам Маликдин мазгъабдиинди ният вари вазлизди аплуз шулу (вазлин эвелиъ). Хъа амма имам Шафийин мазгъабдиз асас духъну тасдикъ дапнайи къайдайиинди ният аплуз чалишмиш духъну ккуниваликан гъархну ккундар.

II. Ахсрар квивалан къяляхъ ригъ алабхъайизкъан вуйи вахтназкъан ушв бисувал ккутлру гъаракатарихъан уьрхюб. Дурар гъамрар ву:

1. Иплувал - убхъувал.
2. Эдерчувал. Эгер чав чалланди эдерчну клури ушв батлур даршул, хъа чав тлуб ивну ясана жара ляхнарииннди

эдерчру ляхнар дапнаш, батлур шулу.

3. Жилижви дишагълийихъди хъувал

4. Дишагъли палтарикан хъувал.

5. Бицир бабкан хъувал.

6. Ахмакъ хъувал (гъеле саб дакъикъайизди вушра).

7. Ярхи йигъан амриан гъягъювал

8. Ярхи йигъан убхъувалиан кефлу хъувал.

9. Диндиз инкарвал хувал ва гъ.ж.

УШВ БИСБАН КЪАЙДЙИР

Ушв бисувал мусурмандин улихъ дийибгънайи фарз вуйиганси клулиз адабгъалан гъайри Къудратлу Аллагъдихъан ахю багъиш гъадабгъбан бадалира клулиз адабгъну ккунду, фарзнан чарасуз шартлар клулиз

Ас-Салам-фото

адабгъалан гъайри ушв бисбан суннатарра тамам аплуб лазим ву, ясана ушв дибиснайи вахтна мусурман касди уч фици улупну ккундуш.

1. Мугъяммад Пайгъамбарин ﷺ гъядисариз асас духъну, хъябхъган, яни лавландин гъудган улубкъалан къяляхъ дишлади, ушв гъибтиш ужу ву.

Ушв хурма ипбиинди, марцци штухъди ясана фициб вуш меълишнахъди гъибтиш ужу ву.

2. Аллагъдин ччвур къаин аплалан къяляхъ иплуз хъюгъну ккунду, яни гъамцдар гафариинди: "**Бисмиллагъи ррягъмани ррягъим!**" ва ушв къабул аплбан дюаь урхбиинди:

"**Аллагъумма лака сумту ва бика аманту ва аьлайка таввакалту ва аьла ризкъика афтарту, фагъфирли я Гъаффару ма къаддамту ва ма аххарту**". Гъаму дюаьин мяна гъамциб ву: " Я Аллагъ, гъаму ушв Увуз вуйиб вуйиз ва Увухъ хъюгъназа ва увук умуд кивназа, ва яв ризкънахъди ушв гъибтраза, ва йиз гунгъарин аьфв аплин, я Аллагъ, муганаздин ва гележегдин гунгъарин багъишламиш аплур".

3. Уьл ушв бисру вахтназ улихъна

иплувал ужу ву, яни ахсрар квивайиз улихъна ва уьл иплувал гъачнииндин гъудган аплуру вахт ккебгъайиз 15-20 минут улихъна дебккуб ужу ву.

Я гъачниинган ясана хъябхъган къадардурбтанартухъди иплувалужуб ляхин дар, гъаци аплували бедендиз ва ибадат аплуз гъагъиди алабхъуру, артухъди иплувал сагъламвализра зарарнан ляхин ву.

4. Хъябхъганушвар дидиснайидариз уьл гъивувал ужуб ляхин ву. Гъядисдиз асас духъну, шли ушв дибиснайириз хъябхъган уьл гъивнуш, дугъу ушв гъибисуризи багъиш гъадабгъиди. Дидланна гъайри, ушв гъибисуризи вуйи багъиш гъаци гъаплну клури кам шулдар.

Рамазандин вазлиъ игътияж айи ксарихъна жумартвал улупуризи багъиш тувру, асас вуди чан хизандин вакилариз, багахъна вуйи багахълуиризи ва вари багахълуиризи.

5. Ушв дибиснайи вахтна жвуван беден гъарам (къадагъа) дапнайидарихъан ва дапну даккни ляхнарихъан уьрхюб лазим ву, Къудратлу Аллагъдин тлалабар тамам аплури, жвув Дугъан гъуллугънаъ хъуб.

УШВАР ДИСУВАЛ АЛЛАГЪУ ТААЪЛАЙИН АМУР ВУ

Ухъуз, мусурман ксариз, Рамазандин вазлиъ ушвар дисувал улупна. Фуж кетерццнаш, думуган дугъан уьзризи ушв бисували зарар тувруш, фуж ярхла рякюъ аш, ушв дибрисуз ихтияр а. Дугъхъан чав гъадмуган ккадау ушвар жара вахтна ккауз шулу. Хъа ушв бисували зарар тувруш (мисал вуди гъадабгъиш, къабивал, сагъ аплуз даршлу уьзур кайвал), гъацир касдихъан ушв дибрисуз шулу. Хъа амма гъаддин ерина касиб касдиз иплуб тувну ккунду. Хъа Рамазандин вазлиъси жара вахтнара чан хушниинди ушвар дисру кас гъашиш, дугъаз чаз ужу ву.

Ушв бисувал фу ву? Шариаьтдиинди ушв бисувал- думу гъачниин ахсрар ккергъхъанмина лап мучлушин улубкъайизкъан думу члур аплуз шлубдихъан уьрхювал ву, чаз хусуси ниятра ади.

Чарасуз ушв бисувал (Рамазандин вазлиъ) Мугъяммад Пайгъамбарин уммайиз гъижраин къюдпи йисан фарз вуди улупну.

УШВ БИСБАН НИЯТ

Гъарсаб йишван ушв бисайиз улихъна ният дапну ккунду. Йишвандин сифте клулиъ ният аплувалра ужу ву (чяаьн шулу). Саб жерге аьлимари йишвандин сабпи пайнаъ ушв бисуз ният аплувал чяан дар, клури тасдикъ аплуру, гъаддиз йишвандин къюбпи пайнаъра ният дапну ккунду, клуру. Дурари гъаци вуйивал йишвандин

къюбпи пай ушв бисбахъна багахъ вуйиб ву, клури гъаврикк ккаъру.

Эгер ният аплалан къяляхъ ахсрар улукъайизкъан ушв бисувал члюбгъурдарш (уьл -хураг иплувал, хпирин багахъ хъувал), думуган ушв бисувализ зарар тувурдар. Эгер ният аплалан къяляхъ нивкI алабхънуш, думуган цийиклултлан ният дапну ккундар. Муртадвали (динсузвалиъ ахъували- куфр, хъутругърували) ният члур аплуру. Хъа эгер гъацир касди ахсрар квивайиз чан швумалвал улупиш, къаантлан шагъадат дупну, дугъу ният цийи алапуб лазим ву.

1. Эгер ахсрар квивалан къяляхъ ният гъаплнуш, ушв бисувал гъисабназ гъадабгъурдар.

Гъядисдиъ дупна: "**Йишвну ясана ахсрар квивайиз улихъна ният дарапниш, ушв бисувал къабул аплидар**".

2. Ахсрар квивнуш ясана квивундарш къвахънивал улупури ният гъаплу касдин ушв къабул аплурдар, фицики дугъан ниятнаъ къвахънивал а. Хъа эгер думу чан ният аплалан къяляхъра шаклу вуш (ахсрар квивнайкIан ясана квивнадайкIан клури), думуган дугъан ушв каплу (гъисабназ гъадабгъуру), фицики дугъан къвахънивалариъ- ахсрар квивувал а.

3. Эгер ахсрар квивалан къяляхъ инсанди чан ният ахсрар улукъайиз улихъна гъаплниикIан-гъаплундайкIан клури къвахънивал улупуруш, дугъан ушв каплурдар-гъисабназ гъадабгъурдар,

Ас-Салам-фото

гъаз гъапиш къвахънивалин бина вахтниинди ният дарапувал ву. Хъа эгер дугъу чав йишвну ясана ахсрар улукъайиз улихъна гъаплу ният къаин гъабхъиш, думуган ушв бисувал каплу.

Ният къаь къаантлан аплуру. Мелзнииинди ният шартI дар, думу дубхъну ккуни гъаракат (сунна) ву. Сатиди ният аплували къаь ният мюгъкам аплуз кюмек тувру.

Гъит Алагъди ﷺ гъадму ваз Чав амур аплурайи ва Мугъяммад Пайгъамбари ﷺ улупру саягъниинди клулиз адабгъуз кюмек туври! Амин!

ГЯДИС

ЙИЗ УММАТДИ АЛЛАГЪДИЗ ﷺ ГЪУЛЛУГЪ АПІБАН ВАРИТІАН АХЮ УЖ'ВАЛ КЪУР'АН УРХУВАЛ ВУ

КЪУР'АНДИН ЛАЙИКЪЛУВАЛ

М. МЯГЪЯМЕДОВ

Къур'ан успагъиди урхай

Ас-Салам-фото

Пайгамбари ﷺ гъапну: «Йиз умматди Аллагъдиз ﷻ гъуллугъ апібан варитіан ахю уж'вал Къур'ан урхувал ву».

Абу Амаат Багъилийи гъапну: «Учву Къур'ан урхай. Гъякълу ву, Аллагъди ﷻ учву гъурху гъарсаб гъарфназ йицү- цүб саваб тувиди».

Абгъмад! Узу гъапнийза: «Я Аллагъ ﷻ, дидин мяналувалин гъавриъ ахъри ясана адрахъри?»

Абу Хурайрайи гъапну: «Къур'ан урхурайи хал чан агъалйириинди яркьу шулу ва гъадму хулаъ гизаф ужувлар шулу, ва гъадушваъ малаикар иштирак шулу, ва гъадму хулаъ шейтан удубчівну гъябгъюру».

Хъа Къур'ан урхури даршлу хулаъ агъалйирин къадар кам шулу ва душваъ ужувлан ляхнар цибди шулу, ва малаикар гъадму хулаъ удубчівну гъябгъюру, ва гъадушваъ шейтан шулу».

Аллагъди Гъаънайири ﷻ гъапну: «Учву ичв хал ичв сесериинди балгурачва, яни Къур'ан урхурайи вахтна

ичв сес гъюдли апинай ва Къур'ан успагъиди урхай». Гъацира дугъу гъапну: «Шли Къур'ан успагъиди урхурдарш, учкан вуйидар дар». Гъацира Пайгамбари гъапну: «Фуж Къур'андиан вуйи аятарикан сабнубдихъкъана хъпехънуш, гъадму аят дугъаз Гъияматдин йигъан нур хъибди».

Хайсам Карийиз Аллагъдиз ккунир ﷻ нивкүкди гъаркьну ва Пайгамбари ﷻ дугъаз гъапну: «Яв сесниинди Къур'ан уткан апурайир уву вува, Хайсам?» Узу гъапнийза: «Ав, узу вуза». Гъадму жавабназ Аллагъди Гъаънайири ﷻ жаваб тувний: «Аллагъу Тааълайи увуз варитіан ужударстар ужувлар тувиди».

АБЛИМДИ ЖАВАБ ТУВРА

Газат урхрударин суалариз ДИУ- йин мялим Мягъямедрасул АШИКОВДИ жаваб тувра

Саваб фтиз клуру?

- Араб чалниинди таржума гъапган саваб «себеб» клуру мяна айиб ву. Мисал вуди гъадабгъиш, инсанди гъарсад йигъан чан фун абцбан бадали уъл иплуру. Себеб фун абцбувал ву, фицики Аллагъу Тааълайихъан иплуруб даршра инсандин фун абцлүз хъибдийи. Ясана дармнар, рубар, гъадрар инсан сагъ апібан бадали вуйи себебар ву, фицики ухъу Халкъ Гъаплурихъан гъадрар даршра инсанар сагъ аплүз хъибдийи, хъа амма Аллагъди ﷻ фицдар вуш себебар хъпан бадали дапнайидар ву. Гъаддин заан фикирлувал инсанди хъугъвал аьгъ аплүвал ву. Хъа амма гъарсар мусурман касдиз аьгъяди ккунду, фицики Аллагъу Тааълайин амур дархъиш, гъич фукулара арайиз гъюрдар.

Ас-Салам-фото

Хъана саб мисал ківан аплүхъа: эгер ухъу уъл гарквлыхъди гъадабтлуруш, ухъуз фициб тасдикъвал ади ккунду? Гарквал дярхру гъаплуру ва дугъаз гъадму уъл гъадабтлүз бажаранвал тувур Аллагъу Тааъла ву. Эгершли - вуш Аллагъу Тааълайин Къудратлувал ва амур аплүвал гъисабназ гъадабгъурдарш, ва гарклиз чаз гъадабтлувалин лишан хас ву, клуруш, думу динсузвал (куфр) ву. Мисал вуди гъадабгъиш, эгер

увхъан хил фти гъадабтнів, клури гъерхиш, уву фициб жаваб тувдива? Эгер хил Аллагъу Тааълайи гъадабтну клури гъапиш, думу дюз ву, хъа думуган гаркликан фу клуру? Эгер гаркли хил гъадабтниз, клури гъапиш, думура дюз ву, хъа Аллагъу Тааълайин къудратлуваликан ва Аллагъдин ﷻ амрикан фу клуру?

Гъамци гъапиш гъякълу хъибди: «Аллагъу Тааълайин амриинди ва къудратлувалиинди гаркли гъадабтниз». Гъаму гарклиз савабра ухшар ву.

ХАЙИРЛУ СЮГЪБАТ

Бараатдин йишв

Шябандин вазлин 15-дилан 16-диз вуйи йишваз Бараатдин йишв клуру. Бараат "аьлакьалу адруб", "бегъемди жара дубхънайиб" клуру мяна айи гаф ву, гъадму йишван ужудар дару ляхнар-гъяракатар апуру инсанар Женнетдихъан ярхла апуру (гъадагъуру), хъа ужудар ляхнар-гъяракатар гъахру ксар-Жегъеннемдихъан.

Гъядисдиъ дупнайиганси, гъадму йишван вари инсанарин гунгъар аьфв апуру, диндиз къаршуди вуйидарин, къаст айидарин, футнакрарин, арагъ-чяхир убхърударин, багахълуйирихъди вуйи аьлакьийр дючюргънайидарин, чпин абйир-бабарихъ хъпрехърударин, къяппавал аплрударин, такабур ксарин ва футнакрарин ктарди.

Ари гъаддиз гъадму йишван Аллагъу Тааъла ківан аплүри, къулгъийр- дюзийр урхури адаплувал ужу ву. Сабнуб гъядисдиъ дупнайиганси, дюзийр къабул апуру хъуб йишв а: жвуми йигъазди вуйи йишв, Мугъяррамдин 10-пи йишв, Шябандин 15-пи йишв, Къурбан-машквран ва Ушварин вазлин улихъна вуйи йишвар.

Бараатдин йишван шубуб ражну "Ясиндин" сура урхуру: сабпи ражну уьмур ярхи хъуб метлебниинди вуйи ният ади, къюбпи ражну- балйир-къазйирихъан уьрхувал ккун аплүри ва шубубпи ражну-ужувлар артухъ аплүвал ккун аплүри.

Гъарсаб ражну "Ясин" урхбалан къяляхъ гъамциб дюаь урхуру:

Бараатдин йишван ясиндин

къяляхъ урхру дюаь

Бисмиллагъи ррягъмани ррягъим. Аллагъумма, йа залманни ва ля йумманну аьлайгъи, йа заль жалали валь икрами, йа заттавлли валь инаьми, ла илагъа илла анта загъра ллажина ва жарал мустажирина ва аманал хаифина.

Аллагъумма ин кунта катаптани (катаптана) ындака фи уммил китаби шакъиййан (ашкъияя), ав магъруман (магърумина), ав матрудан (матрудина), ав мукътаран аьлаййа (аьлайна) фи рризкъи фамхъу Аллагъумма бифазлика шакъавати (ша-къаватана) ва хъирмани (хъирманана), ва тларди (тлардана), ва икътара ризкъи (ризкъана), ваасбитни (ваасбитна) ындака фи уммил китаби саъидан (суаъада) марзукъан (марзукъина) муваффакъан (муваффакъина) лилхайрати, фаиннака къулта ва къавлукал гъякькъу фи китабикал мунзали аьла лисани набиййикал мурсали: "йямхъу лагъу ма яшау, ва юсбиту, ва ындагъу уммул китаби". Илагъи (илагъана) биттажаллиял аъзами фи лайлати ннисфи мин шаъбанал мукаррами плати юфракъу фи гъа куллу амрин гъяким, ва йубраму ан такшифа аьнни (аьнна) минал балаи ма аьламу (наьламу), ва ма ла аьламу (наьламу), ва ма

антабигъи аьламу, иннака антал аъззул акрам. Ва салла лагъу аьла саййиддина Мугъяммадин ва алигъи ва сагъбигъи ва саллам).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ يَا دَا الْعَيْنُ وَلَا يَمُنُّ عَلَيْهِ بِأَنَّ الْخَلَائِقَ رَزَقَهُمْ بِأَنَّ الْخَلَائِقَ
وَالْأَنْعَامَ لَا يَلَهُ إِلَّا نَسَبُ ظَهْرِ النَّجْمِ وَجَدَّ الْمُسْتَحْيِينَ وَأَمَانَ
الْحَيَاتِينَ أَنْتَهُمُ بَنُ كُنْتُمْ كَلْبِي إِكْبَانًا عُنْدَكَ فِي أَوْ تَكْتَابُ طَقْبًا
رَأْسِيَاءَ أَوْ مَعْرُومًا (مَعْرُومِينَ) أَوْ مَعْرُودًا (مَعْرُودِينَ) أَوْ مَقْتَرًا عَسَى
رَعْبًا: وَ الْوَيْقُ فَاغْخُ أَنْتَهُمُ بَعْضُكَ شَقَاوَتِي وَشَقَاوَتِي وَرَحْمَتِي
(حَرْمَاتِنَا) وَطَرَدَتِي (طَرَدَانَا) وَبِقَارِ رِزْقِي (رِزْقَانَا) وَنَسَبِي (نَسَبَانَا)
عُنْدَكَ فِي أَوْ الْكَلْبُ سَعْدًا (سَعْدَانَا) مَرَزُوقًا (مَرَزُوقِينَ) مَوْفِقًا (مَوْفِقِينَ)
تَشْخِيرَاتٍ فَوَلَّتْ فَتَتْ وَقَوَّيْتُ الْحَقِّي وَ كَتَبْتُ الْمُنْتَرِ عَنِ لِسَانِ نَبِيِّتِ
الْمُرْسَلِ يَمْخُوقُ: فَهَذَا مَا يَنْبَغُ وَنَبَيْتِ وَعَنْدَهُ أَوْ تَكْتَابُ: يَلَهُ (إِلَهَانَا)
بِالْحَمْدِ الْوَغْظُ وَ تَبَدُّهُ الْفَضْلُ مِنْ طَبْعَانِ الْمَكْرَمِ لَنِي بَعْرَقِي فِيهِ كَلِمَاتُ
نَهْرٍ حَكِيمٍ وَيَبْرُقُ أَنْ تَكْتَلِفَ عَنِّي (عَنِّي) مِنْ أَلَاءِ مَا أَنْتُمْ وَنَعْمَتِي) وَمَا
لَا أَنْتُمْ (نَعْمَتِي) وَمَا نَلَبَ بِهِ أَنْتُمْ بِنْتِ أَنْبِ الْأَعْمُرُ الْأَكْرَمِ. وَهِيَ اللَّهُ
عَنِّي سَيِّدَا فَحَمْدُ وَأَنَّ وَهَجَبِي وَسَلْمُهُ

ИГЪСАН АЛЛАГЪУ ТААБЛАЙИЗ ИБАДАТ АПИУВАЛ ВУ...

ГЪЯДИС

ГЪЯЖДИЗ ГЪЯГЪРУДАРИН ФИКИРНАЗ

Урусатдиан гъяждиз гъягърудари документар фила ва фици тувруш ...

Учу «Ассалам» газатдин ккудубшу нумрайиъ 2008- пи йисандин гъяж кљули гъабхбакан ДУМД- дин пресс- секретарь Мугъяммадрасул Омаровди Дагъустандин муфтийин гъяждин месэлийриз лигру заместитель Агъмад- гъяжи Мягъямедовдихъди вуйи интервью чап гъапнийча. Гъаму месэлайин метлебувал фикирназ гъадабгъну, гъаму нумрайиъ Дагъустан Республикайин Гъюкуматдин диндин месэлийриз лигру Комитетдин председателин сарпи заместитель Бегмурза Бегмурзаевдин макъалара чап аплурача.

Дугъу биклурайганси, гъаму йисан апрелин 28- пи йигъан Урусатдин Федерацияйин делегация Сауд Аравияйин Паччагълугъдиз гъушну - гъяж тешкил апбан ва Урусатдиан вуйи ксар 1429- пи йисан гъяждиз гъягъру вахтна (2008- пи йис) гъадушваъ къабул апбан шартларин месэлийр гъял апбан бадали. Гъадушваъ гъийитлу йикърариз асас духъну, Урусатдин мусурмариз - 20 500 касдиз квота (йишвар) тувувал тасдикъ гъапну. Йикърар аплурайи вахтна Урусатдин терефну Сауд Аравияйин Паччагълугъдин терефнакан хъана 5 агъзур касдин къадарнаъди йишвар артухъ аплувал ккун гъапнийи. Гъадму тлалабназ фициб жаваб тувруш, учу мялумат аплудича.

Гъадму къарарназ асас духъну Урусатдин Гъюкуматдин гъяждин месэлийриз лигру Советди Дагъустандиз 8000 касдиз йишвар жара дапна, гъадрарикан 4000 кас жилиинди гъягъру транспортдиъди, хъа 4000 кас самолетдиъди гъягъбанди ву.

Дагъустандиз гъяж тешкил апбан жавабдарвал ихъ республикайин мусурмарин диндин идара (ДУМД) ву. Гъаддихъди аьлакълалу вуди мялуматар тувру бязи дакъатарий мусурмариз гъяж тешкил апбан эйсивал (агъавал) ДУМД-ди чахъна дибисна, кљуру жюрейин фикрар гъякълудар дар.

Сабни нубатнаъ, гъяж - думу мусурмарин фарзарикан сабнуб ву. ДУМД-диъ гъаврий а, фицики гъяждиз гъягъювал гъамусяаъ Урусатдиъ гъяракатнаъ айи къанунариз асас духъну тешкил дапну ккунду. Дидин аьдатар, шартлар, думу кљулиз адабгъбан къайдийр, хъа гъацира Урусатдин Федерацияйи чахъна гъадагънайи мажбур-

найир дюзди ва марцциди тамам дапну ккунидар ву.

Урусатдин ва харижи уьлкийрин къануназ адагъру ва

КАЛЕНДАРИИНДИ ВУЙИ ВАХТАР

Жилин транспортдиъди гъягъювал

Гъювал 2008-пи йисан 29- пи октябрилан 29- пи ноябриз. Гъягъювал 2008- пи йисан 12- пи декабрилан 2009- пи йисан 25- пи январиз. Жилин транспортдиъди гъяждиз гъюрударин аьхиримжи вахт (Меккайин ва Жиддайин Мединайиз 2008- пи йисан 23- пи ноябрь.

дурар тамам аплу идарийри диндин идарийриз ва гъяж тешкил аплудариз тялукъ вуйи къарарар адагъну. Гъаддихъди аьлакълалу вуди гъюкмар кљулиз адагъру идарийрин улихъ дийибгънайи асас вазифа диндин идарийриз, гъяж тешкил аплу операторариз ва гъяждиз инсанар транспортдиъди гъахрудариз гъяждиз гъягъру мусурман ксариз чпин диндин вазифафарз кљулиз адабгъуз вари жюрейин кюмекар тувувал ву. Гъаму вазифийр уьмрин гъяятназ кечирмиш аплуб метлебниинди Урусатдин Гъюкуматди ва Дагъустан Республикайин гъюкмар кљулиз адагъру идарийри чпин къуватар жалб дапна.

Гъаддихъди сабси Урусатдин мусурмарин идарийри гъяждиз гъягърудариз Урусатдин къануназ, дюнъийин халкъарин ихтиярар дюзди кљулиз адагъуз яваш дарди дих аплури ккунду, гъяждиз гъягъювал тешкил аплаъ арайиз гъафи нукъсанарна камивлар арайин адабгъбан бадали шлубкъан ухди тясирлу уьлчийр къабул аплуб лазим ву. Гъяждин месэлийр сатланди гъял аплурган, чиб- чпиз гъюрмат улупруган арайиз гъафи читинвалар ухди

терг аплуз мумкинвал шулу.

Дугъриданна, гъяж тешкил апбан ва кљули гъабхбан ляхниъ жибвалар духъну ккундар. Гъарсаб ляхниъ фикирлувал, гъякълу къарар аплуз удукърувал, жвуван улихъ дийибгънайи вазифийрин ва жвуваз табшурмиш дапнайи ляхнин жавабдарвал улупуб лазим ву. Гъадму терефнаан документар гъязур апбан ва КСА-йиз гъягъбан ва къяляхъ гъюбан визийр гъадагъбан ляхинра важиблуб ву.

Сауд Аравияйин Паччагълугъдин гъюкуматди ихъдарихъна вуйи чпин тлалабар ашкар гъапну ва ихъ терефну гъадму тлалабар тамам аплуз мажбурнама гъадабгъну.

Самолетдиъди

гъягъювал

2008- пи йисан 11- пи декабрилан 2009- пи йисан 10- пи январиз. Гъювалин ва гъягъювалин вахтар чарасуз духъну ккунидар ву.

Самолетдиъди гъахрударихъна КСА - йин тлалабар

Урусатдин терефну 2008- пи йисан 19- пи сентябриз КСА - йин гъяждин месэлийриз лигру министерствойиз чартерин рейдарин гъякълу график тувну ккунду, КСА- йин гражданвалин авиацияйин Кљулин управленийи тасдикъ дапнайиб. Графикдиъ авиарейсарин нумрийр, КСА - йиз гъюру ва гъягъру йигъ ва вахт улупнади ккунду, самолетдиъди инсанар гъахру самолет фунуб авиаконанияйинуб вуш аьгъяди ккунду. Гъяждиан къяляхъ хътакру вахтназ вуйи билетарик самолет тибхру вахт ва рейснан номер кади ккунду.

Самолетар дюнъийин халкъарин клалбариз тялукъ вуйидар - инсанар гъахбаан хатласузвал айидар духъну ккунду. Дурар къабул аплу терефназ удучлур вари хар-

жар вахтнинди тувуб лазим ву.

Гъяждиз гъягърударихъди хъайи гъагъ вари дюнъийин клалбариз ва тлалабариз хас вуйидар духъну ккунду. Нагагъ артухъ къадарнаъди гъагъ хъади гъабшиш, гъадму артухъан вуйи гъагъ Урусатдин

рихъан ярхла жара дапнайи хусуси йишварихъ фаркъат аплуди;

- Йирси духънайи автомашинар, гъадму гъисабнаан газран чиркишинвал деебтру автомашинарра.

- ишлетмиш апбан вахт машин адабгъханмина 7 йис-

Мялумат

ДУМД - дин гъяждин месэлийриз лигру отдели мялум аплурайганси, угърубдин къиматар багъа хъпаз лигну авиарейсариз вуйи къиматар дигиш духъна.

Мягъячгъала - Медина - Жидда - Мягъячгъала	- 82 500
Мягъячгъала - Акаба - Акаба - Мягъячгъала	- 65 000
Мягъячгъала - Дамаск - Акаба - Мягъячгъала	- 69 000
Баку - Медина - Медина - Баку	- 64 900 манат

Ас-Салам-фото

гъяждин месэлийриз лигру терефнахъинди тувди- гъадму гъагънан эйсийри улупнайи къадартлан артухъди гъабхурайи гъагънан гъякьи тувбан бадали ва гъадму гъагъ жаради вуйи рейснаъди ватандиз чпин харжариинди гъякьи тувди. Гъаддихъди сабси нагагъ артухъди вуйи гъагънан къимат тувбаз къан аплу дуюшар алахъиш, гъаддиз дилигди самолетдин рейс улупнайи вахтна рякью тлалуб лазим ву.

Мединайиз ва Меккайиз гъягъювал къадагъа аплура:

- хусуси автомобиларийди. Дурар гирами шагърарихъан ва Аьрафатдин ва Меккайиъ аьдатар кљули гъахру йишва-

лан артухъ духънайидар; - транспорт адабгъу заводди чав инсанар гъахуз хусуси йишвар дюзмиш дапну адруб. Меккайин, Мединайин ва Жиддайин, хъа гъацира гирами йишварихъантина транспорт гъягъбан бадали автомашинарийди инсанар гъахру Синдикатдин терефнаан йикърар лазим ву. Чпи гъяждиз дуфнайидарин шейшуйъ чпихъди, чпи айи транспортдиъди дубхну ккунду. Улупнайи къадартлан артухъди гъагъ хъади гъабхъиш, гъадму гъагъ гъабхбан гъякьи Синдикатдин идарийиъ тувру. Гъяж тешкил аплаан вуйи урусатдин вакилари - тешкилатчийри гъадму Синдикатдихъди КСА- йиъ транспортдихъди тяян апбан гъякънаан вуйи йикърар йибтуру: саб автобусдиъ 50- рилан артухъ

» 5

УЗУ ЭДЕБЛУВАЛ (РЯБАТЛУВАЛ) ТАМАМ АПУЗ КІУРИ ГЪАЪНАЙИР ВУЗА

НАБАЛУГЪАРИЗ

►4 ксар даршлуганси ва автобусарин къадар-ра улупуб лазим ву. Гъацира улихь ккимиди гирами йишвариз транспортдиъди гъахбан гъакъи гъадабгъбан шартлар улупуру. Гъаждиз дуфнайидар яшамаш хъуз автобусар (ва жара транспорт) дебккрук йишвар хай шлудар дар.

Гъаждиз дуфнайидарихъна вуйи медицинаин тІалабар

Визийр ачмиш апІбаан асас шартІ эпидемиологияин уъзариз къаршуди гъяламар дапІнайивал ву.

Гъаждиз дуфнайи ксари гъамцдар гъяламар дапІнади ккунду: менингитдиз ва грипдиз къаршу вуйидар, асас вуди яшлу ксариз ва диабет кайидариз, хронический уъзариан иццрудариз, ил хътагъру йишвар иццрудариз, юкІв, гурдмар, гурдлар иццрудариз. Менингит уъзриз къаршуди дапІнайи гъялам РФ - йин сагъламвалин идарийри тасдикъ дапІнади ккунду, КСА- йиз рякъюу учІвайиз улихъна 10 йигъ къан дарди дапІнайиб ва хъуркъайиз улихъна 2 йигълан ухди дарди. Гъадушваз анжагъ консервйирин продуктартІан гъахуз ихтияр туврадар.

Медосмотр ва лазим вуйи документар туввал (гъаждиз дуфнайидариз ипІруб гъязур апІрудариз ва гъиврудариз) мэрийириъ тешкил апІуру.

Медицинаин духтрарин ихтиярвал адарди хураг гъязур апІувал ва думу гъивувал къадагъа апІуру, хатІасузвал уъхюб метлебниинди. Кючйириъ масу гъадабгъу ипІруб сагълвал хатІалуб ву.

Гирами йишварив, кючйириъ ва майднарин, хъа гъацира Аърафатдин ачухъ завукк, Минайиъ, Жамаратдин гъадун багахъ ахуз ихтияр тувурдар. Гъабхъу йишварихъ ипІруб масу гъадабгъуз хай шулдар ва улупну адру йишварихъ кІул алдапІузра хай шулдар. Гъадму тІалабар тамам апІурдарш, Москвайиъ КСА-йин посольствойи визийр туввал дебккрук мумкин ву. Урусатдин терефну гъаждиз дуфнайидар ватандиз вахтнинди хъуркъбан зиин гюзчивал гъабхуб лазим ву.

Ас-Салам-фото

Гъаждин вахтна дахъуб - гъудужвуб

2008 - пи йисан 13- пи октябриз ДУМД - арин вакилари ва гъаж- операторари КСА- йин гъаждин месэлийриз лигтру министерствойиз ва «Таввафа» кІуру тешкилатдиз душну ва транспортдин гъуллугъариз, гостиницириъ ва палатйирин майднарин дахъру йишвар арендаиз гъадагъбаз КСА- йин Москвайиъ айи посольствойи визийр ачмиш апІбан йигъинжагъдиз душну ккунду. КСА-йин тІалабар - гъич саб компанияизкъана КСА - йин гъаждин месэлийриз лигтру министерствойиз гъагъйиз улихъна дахъру хал- йишв арендаиз гъадабгъуз ихтияр адар.

2008- пи йисан 28- пи октябриз КСА - йи ихтибар дапІнайи вакилвалин гъюкмарихъди, тешкилатарихъди ва идарйирихъди дахъру хал- йишв арендаиз гъадабгъуз вуйи йикърар улупнайи къайдайинди йитІуру, мясляат апІуру ва разивал тувру. Йикърар табшурмиш дапІну адру гъюкмарихъди шубурпи ксарилантина йитІуз ижмишнаан къадагъа дапІна.

КСА - йи йикърар йитІуз къан гъапІу Урусатдин юридический ксарин гъаракатарин ва нягъакъ ляхнарин жавабдарвал тувурдар. Меккайиъ арендаиз гъадабгъу дахъру йишван къадар - 3, 5 квадрат метр, Мединайиъ - 4 квадрат метр, палаточный майднарин - 1,5 квадрат метр. Дахъру хал-йишв гъаждиз гъафидарин уьмуни къадартІан 1 процент артухъди арендаиз гъадабгъуб лазим ву.

2008 - пи йисан 2-пи декабрилантина Мединайиъ дахъру йишв арендаиз гъадабгъувал къадагъа дапІна. Дахъру йишв арендаиз гъадабгъбан гъакънаан вуйи йикърар хътарди визийр ачмиш апІурдар. Дахъру йишваз ва транспортдиз, хъа гъацира «Таввафайин» тешкилатдиз вуйи гъуллугъариз гъакъи тувбан чекар хътарди гъафиш, касибар вуча кІуру багъанйириинди, фици гъафнуш, гъаци къяляхъра гъаиди.

Пайгъамбар ﷺ ва бицІидар

Абдурягъман АБДУРЯГЪМАНОВ

Аллагъди Гъаънайири ﷺ чан пайгъамбарвалин ахъю вазифайин асас метлебнакан улхури, гъамци гъапну: «Узу эдеблвал (рябатлвал) тамам апІуз кІури Гъаънайир вуза».

Гъаму гафарин метлеблвал Пайгъамбари ﷺ чан вари уьмриъ кІулиз адабгъну. Дугъу Аллагъдин ﷺ дин артмиш апІуб ва гъадму диндихъна инсанар сати апІуб метлебниинди чан вари къуватар харж гъапІну. Хъа думу эдеблвал (рябатлвал) тамам апІбан асас шартІ ву. Метлебра чешнелу исламдин жямаятлугъ тешкил апІувал ву. Гъадму жямаятлугъди заан эдеблвал ва чиб чпихъна ккунивал улупбан лишниккъди сати ляхин дапІну ккунду.

Гъадму жорейин жямаятлугъ тешкил апІбаан сабпи лик алдабгъувал Пайгъамбари ﷺ сифтена - сифте цийи фикрарин (гъиссарин) кас арайиз хувал, инсанарин цийи насил арайиз хувал вуди гъисаб апІури гъахъну, гъадрар гъакълу ва халис мусурмнар шлуганси, дурар Аллагъу Тааълайин диндикан вуйи аьгъювалар тувбиинди.

Гъадму жорейин тербия гъадабгъбаъ хусуси нумуна асасуб вуди гъисаб дапІну ккунду ва Мугъаммад Пайгъамбари ﷺ чав вари уммайиз намуслу ва нумуналу касдиси гъуллугъ апІури, бицІидарихъна ужуб саягъниинди янашмиш шули гъахъну. Гъаддихъди сабси, дугъу Аллагъдин ﷺ тІалабар дугъривалиинди ва марциди кІулиз адагъури гъахъну.

Думу бицІидарихъна ккунишинвал ади янашмиш шуйи ва дурар ккун хъувалилантина вуйи шартларинди тербияламиш апІуйи. БицІидарихъна янашмиш хъпаз гъарган вахт абгуйи ва гъадрарин гъагъушнаъ учІвуйи, гъаз гъапиш думунабалугъарингележегдин рюгълувалин сагъламвализ герек вуйи ляхин вуйи. Дугъу бицІидарихъди тамашйир апІуйи ва сифтена- сифте чав гъадрарикди тебрикнан ва улбан гафар кауйи. Дурарикди гаф - чІал апІруган, думу ис алахъуйи, гъаз гъапиш чакди гафар апІурайирин улариз дикъатлуди лигбан бадали.

Пайгъамбари ﷺ гъапну: «БицІидарси йихъай, дурарихъди тамшир апІнай ва

жвуван веледарихъдиси дуствал уъхъй. Дугъу гъацира гъапну: «БицІидарихъна кІван маввалиинди янашмиш йихъай ва жумартвалиинди кюмек апІнай, дурариз ичв кІван гъиссар ашкар апІнай, гъаз гъапиш дурар Аллагъдихъан ﷺ вуйи багъиш (пешкеш) ву».

Пайгъамбар ﷺ бицІидарихъна лапра имшахвал улупрур вуди гъахъну. Дугъу кІури гъахъну: «КІван жумартвал улдрупдикъан гагъди учву гъакълуди динагълийир хъдарчва» (Табарани).

Пайгъамбарин ﷺ хпир Аъйшайи ﷺ фици Пайгъамбарихъна бедуинарикан сар кас гъафнуш ктибтну ва гъерхну: «Эй Аллагъди Гъаънайир ﷺ уву бицІидариз макара

Мугъаммад Пайгъамбари ﷺ инсанарикан бицІидар пешкешар тувруганра, ва аьлакыйир уърхруганра, ккун апІруганра дурар жара дарапІувал ккун апІури гъахъну. Дугъу гъамцира гъапну кІури хабар тувну: «БицІидар пешкешар тувруган барабар апІнай» (Табарани). Анасди ﷺ хабар тувганси, Пайгъамбарин ﷺ багахъ фицир вуш сар кас дийигънади шулу. Дугъахъна чан велед (бай) гъюру. Гагайи чан бализ мак апІуру ва думу чан къамкълийн дитру. Хъасин дугъан ришра гъюру. Дугъу думура чан сабнуб къамкълийн дитру, хъа амма мак гъапІундайи. Думуган Аллагъди Гъаънайири ﷺ дугъаз дугъу чан веледар барабар дарапІрайиваликан кІуру.

Ас-Салам-фото

апІурава, хъа амма учу гъич сабанра дурариз кІван ачухъвал, имшахвал улупури шулдарча». Пайгъамбарин ﷺ гъадму суалназ жаваб тувру: «Эгер Аллагъу Тааълайи уву кІван жумартвалихъ ва ккун хъувалихъ мюгътаз гъапІнуш, гъапІрухъа» (Бухари).

Гъацира Аъйшайи ﷺ ктибтнийи, фицики «Пайгъамбарин ﷺ риш Фатима Аллагъди Гъаънайирихъна хулаъ учІвган, думу гъарвахтна дугъан улихъна гъюйи, тебрик апІуйи ва, дугъаз мак дапІну, думу чан йишвахъ дитуйи» (Бухари, Абу Дауд).

Чан улхъантина гъагъюрайи бицІидар гъаркъган, Анасди дурар тебрик апІури ва хъасин гъамци кІури гъахъну: «Аллагъди Гъаънайири гъарган гъамци апІури гъахъну» (Бухари, Муслим).

Пайгъамбари ﷺ чан хтул Гъясан чан сабнуб къамкълийн дитуйи, хъа Гъюсейн – тмунубдин ва дурарикди тамашйир апІуйи. Гъеле дугъу гъудган апІруган чан риш Зейнаб ﷺ ишуради гъахъиш, дугъу думу чан хиларигъ дисури гъахъну».

Пайгъамбарин ﷺ йитимариз дикъатлу фикир тувуз, дурар уърхюз дих апІуйи. Дугъу гъапну: «Узу ва йитим уърхюрайи кас женнетдиъ сати хъидича, гъаму къюбиб тІубарси (гъаддихъди сабси дугъу улупру ва къялан тІубар улупнийи)». (Тирмизи).

Гъацира дугъу кІури гъахъну: «Шли ккунишинан назуквалиинди йитимрин кІуллан хил алдатиш, Аллагъди ﷺ гъадму касдин хлин тІубар йитимрин кІулик куркІу кушарин къадаркъан жувлан ляхнарси гъисабназ гъадагъиди» (Абъгаммади кІваин дапІнайиб ву).

Пайгъамбарин ﷺ чахъди лихури гъахъидариз бицІидариз гъюрмат апІуз дих апІури гъахъну. Дугъу кми - кмиди кІури гъахъну: «Ихъ арайиъ айи бицІидариз гъюрмат дарапІрудар ва язухъ дарапІрудар ухъкан вуйидар дар (яни йиз уммайиан) (Абу Дауд). Гъит Аллагъу Тааълайи Аллагъдин ﷺ Ккунирин рякъюъди гъагъюз ухъуз кюмек туври! Амин.

ГЪЯКЪЛУВАЛ БАДАЛИ КІВАХЪНИВАЛИХЪАН ИХТИЯТ АПІНАЙ: ГЪЯКЪЛУ ВУ, ДЮЗВАЛИ АРХАИНВАЛ ТУВРУ, ХЪА КУЧІЛИ ГЪАЛАБУЛУГЪВАЛ

ГЪЯДИС

ИЧ РЕДАКЦИЈАЙИЗ КАГЪАЗ

Мугъяммад- Закир ЮСУФОВ

Гъякълуваликан

Багахълуйрихъна диндин ва ккун хъувалин мянфяаьтлуваликан

Гъякълуваликан клуруган, сифтена- сифте фикирлу касди чан улихъ гъамциб суал дивру: «Узу Халкъ Гъаплурихъна, узуз гъамкъан ахъю ужувлар тувурихъна узу гъякълу вуйклана ва йиз Дугъахъна вуйи гъякълувал фтикан асиллу ву?» Инсанариз Мугъяммад Пайгъамбарихъантанина Аллагъдин ачухъди вуйи бирмишар арайиз гъафиган, гъадму фикирлу касди гъадму бирмишар клулиз адагъну ккунду ва учв Халкъ Гъапур чакан рази шлугансир хъуз чалишмиш шулу.

Фикирлу касди чав чаз «Яраб узу йиз багахълуйрихъна, багахъна вуйидарихъна, дустарихъна гъякълу вуйклана?» клуру суал тувган ва жвуван вазифа тамам дапну ккунивалин жавабдарвал гъисс гъапган, ахирки, дугъаз гъякълувал гъаваси лазим вуйивал агъю хъибди ва учв гъацир гъякълу кас гъахъихъан дугъаз Аллагъдин абйир- бабарин, багахъна вуйи ксарин, дустарин терефнаанра гъякълувал рябкъиди.

Хъа фикирлу дару касди анжагъ чахъна гъякълувал тлалаб аплуру, чавра думу клулиз адабгурдар ва гъациб янашмишвалин фикир апбан натижайи гъалмагъал ва наразивал арайиз гъюру, Аллагъди жаза тувру ва багахълуйрин, багахъна вуйи ксарин ва дустарин терефнаан дугъахъна дакнишнар шулу. Фикирлу касдиз гъякълувалин натижа уларикик рябкъурб ва хайирлуб шулу.

Ари учву гъамциб суал тувай: «Яраб узу фикирлу кас вуйклана?» Эгер инсандиз фикир аш, дугъу гъякълувал улупну ккунду, хъа эгер думу гъякълур гъахъиш, дугъин ихтибарвал аплиди. Хъугъвали инсандихъна вуйи аьлакыйр мягъкам аплуру ва гъацир касдикан Аллагъу Тааьла рази хъувал инсанариз туврайи ахъю ужувлан ляхин ву.

Гъякълувал айи жмяаьтлугъди кюкю адабшривалин аьламат хъуз ляхин адар, гъациб жмяаьтлугъди берекет артухъ шулу Хъа нагагъ жмяаьтлугъди гъякълувал адарш ва диндин шартлар клулиз адагъурадарш, думуган гъациб жмяаьтлугъ ис абхъру, берекет дубгру, гъакимар- керимар наразиди шулу,

гъюкумдрар халкъдикан разиди шулдар, халкъдиз кучлал аплуру ва дурариз нюкнар аплуру. Гъацдар уьзрариккан фици дюрхну ккунду? Халкъдин вагъюкумдарин Аллагъдихъна дих аплувал ва Дугъахъна гъякълуди гъузувал лазим ву, хъа гъацира гъякълур хъуз чалишмиш духъну ккунду. Эгер гъийин жмяаьтлугъди гъаци улупурдарш, учву фтиин аьламат шулчва?

Фу дапну ккунду?

Мугъяммад Пайгъамбарин гъядисди дупна: «Игъсан Аллагъу Тааьлайиз ибадат аплувал ву». Уву Аллагъу Тааьлайиз гъаци ибадат дапну ккунду, хиял апарваки увуз Думу яв улихъ хъади рякьюрайиганси. Гъеле увуз Думу рякьюрадаршра, хъа амма, гъякълу ву, Аллагъдиз уву рякьюра.

Эгер мумкинвал аш, абйир- бабариз чпин читинвалар гъахъиган, кюмек дапну ккунду. Футнийрихъан ярхла хъуб лазим ву - хабарсуз гюрюшарихъан ярхла хъувалихъан, къяппавалихъан. Чиркин ва пис ляхнарин зиин машгъл духъну ккундар, хай даршлудихъан, Аллагъ адар клурударихъан, инсафсузваларихъан ва истисмарихъан ярхла хъуб лазим ву. Учвуз ужувлан ляхнар харживларихъан жара аплуз, хай шлуб хай даршлудихъан жара аплуз буйругъ тувна, учвуз Аллагъдин къудратлуваликан ва Дугъан жумартваликан рябкъбан бадали.

Гъякълу ву, шли ужувлан ляхнар харживлан ляхнарихъан, гъялал гъярамдихъан жара аплурдарш, думуган гъадарин юквар кур шулу ва дурариз ужувлан ляхнар харживларихъан жара аплуз аьгювалар гъадагидар ва вижнасузвалин ва чиркинвалин аьгвалатна гъузиди. Гъаму заманайи гъацдар инсанар а ки, дурари, Аллагъдихъна ибадатвал дарапди, гъякълур хъуз гъякълувалин бажаранвал дубгру, ужувлан ляхин харживлан ляхнихъан жара аплуз шулдар.

Хайлин ксариз чпиз гъакимвалин ахъю гъуллугъ ккун гъабхъиган, инсанариз ахъю ужувлар аплуз гаф тувру ва чпиз гъакимвалин гъуллугъ тувхъан, гизафдариз чпи халкъдиз туву гаф гъархру ва инсанариз гъюн йивуру. Гъаддихъди аьлакьалу вуди Мугъяммад Пайгъамбарин гъядисди дупна, фицики мунафикъдиз шубуб лишан а:

1) чав гафар аплруган кучлал аплуру;

Ас-Салам-фото

2) гаф туври, хъа амма гъадму гаф тамам дарапдувал;

3) дугъин ихтибарвал аплувал, хъасин учв гъациб ихтибарвалиан адахъувал.

Саб ражну Мугъяммад Пайгъамбарихъди лихурайидари дугъхъан гъерхний: «Я Расуллагъ, Уву гъаму дюньяийан удучлган, учуз гъаму жилин яшаммиш хъуз ужуйи вуйин, даршиш гъаму жилиз гъягъювал, йиклувал ужу хъибдин?» Пайгъамбари клуру: «Ичв гъакимдрар жумартлудар, гъякълудар гъахъиш, ичв делетлуийр жумартлудар гъахъиш ва учву чиб- чпиз ичв ляхнари аьгъюбдин- аьгъдрубдин теклифар туври гъахъиш, йиклугътан гъаму жилин яшаммиш хъувал ужу хъибди. Ичв гъакимдрар ужудар дарудар ва къискъис ксар гъахъиш, ва учву ичв ляхнари ичв хпарихъди теклифарнасигъатар гъадагъуз хъюгъиш, ичв хпариз мютюгъ гъахъиш, думуган учвуз ачухъди мялум хъибди, фицики учвуз жилиз гъягъювал ва йиклувал яшаммиш хъувалтан ужуди хъибди».

Гъякълувалин къимат ахъюбу, эгер инсан чан гъяракатаринди чахъна Аллагъдин ва жара инсанарин терефнаан гъякълу аьлакыйр уьрхюз лайикълу гъахъиш. Чпин нафс ва аьшкълувал бадали учв Халкъ Гъаплурихъна вуйи чан вазифа гъарху касдиз жаза тувувал яраб гъякълуб даринхъа?

Яраб пайгъамбарин ва гъадарин рякъ хъапрайидарин рякъюьди гъягърудариз ужуб багъиш тувувал гъякълу ляхин даринхъа? Ари гъаддиз Аллагъдихъна вуйи ихтибарвал гъарсар касди чан гъякълу гъяракатаринди тасдикъ дапну ккунду.

Эгер учву Халкъ Гъаплури ихтибарвализ кучлал гъапнуш, эгер швумалвал улдрупиш, учвуз жаза тувидар клури умудлу махъанай.

Ихтибарвал ибадатвалин варитан заан жюре ву

Дугъриданна, ихтибарвал ибадатвалин варитан заан жюре ву, эгер инсан ихтибарвализ лайикълу вуш ва ибадатвал аплуруш, думу кас ухъу Халкъ Гъаплури ужурсир лукъ ву, гъеле гъудган аплуру, хъа амма ихтибарвал алдру жюрбежур ксартан. Аллагъу Тааьлайи инсандиз чан варитан ахъю къиматлувал - Ислам тувну, хъа амма чан вижнасузвалиан, заан фурслувалиан ва жилин чаз гъишнар- рягъятвалар гъадагъуз ккунивалиан Ислам дипу кас яраб ихтибарвализ ва гъякълувализ лайикълу вуйин? Гъелбетда, ваъ. Ухъу Халкъ Гъаплури ихтибарвализ кучлал гъапну ксар яраб гъякълудар шулин? Аллагъу Тааьлайи ухъуз саб вахтназкъан Чан ужувлар, жумартвалар тувну, хъа ухъу гъапнура? Гъацдар ксариз Ахиратди Женнетдин успагъи багъартан жегъеннем ца уьлюбхрувал гъякълу ляхин хъибди.

«Футухату раббания» клуру китабди исламдин адлу аьлим, шейх Мугъяммад бин Салимиля Байханий дупнайиганси, ихтибарвализ лайикълу дару ужувлар шулдар, гъеле гъадму касди гъудгнар аплурушра ва закат туврушра ва гъацир кас Аллагъдин малаикарин ва вари инсанарин хъюлаз лайикълу ву, диндихъна гъамци вижнасузди янашмиш шулайивализ, чиркин ляхнар апбйин машгъл духънайи ксарихъди дуствалиь учлнайивализ, кучллар апбаз, деллу аплуру тамашйир, пиянискавал апбаз ва наркоманйийин машгъл духънайивализ лигну. Ва гъацир касдин алверин ляхнарихъан берекет гъягъюру, чав инсанариз кучлал аплруган ва дюз дарди масу гъадабгъурайи шейнан гъякъи чан хайирназ бисруган.

Гъяйифки, гъацдар ксари, «Аллагъдинди ху аплураза» клури, чпин кучлал ккебкюз чалишмиш шулу. Мугъяммад Пайгъамбари гъапну: «Шли кучлал аплуруш, дицир кас йиз умматдикан дар. Шли сар сариина яракъ за гъапнуш, гъацир кас йиз умматдикан дар, чав фукъан тасбигъ гъапнушра, Аллагъ кван аплурушра ва Къуръан урхурушра».

Гъадму терефнаан Къуръанди гъамци дупна (мяна): «Гъякълу ву, фуж хъугъундарш, дурариз фици гъабхъишра вижна шулдар, дурариз уву Аллагъдихъан гучи дапну ккуниваликан гъапишра ясана дарпшра; дурар хъугъурдар...»

Инсанарин арайи гъамци клурударра шулу: «Учу Аллагъдихъ хъугъну ккунивал Гъияматдин йиганра тасдикъ гъапнийча, хъа амма дурар хъугъурдар». Дурар Аллагъу Тааьлайизра ва диндихъ хъугъай клурударизра кучллар аплуз чалишмиш шулу, хъа амма дурари чпи чпиз кучллар аплура, хъа амма дурариз чпин юкварий уьзур айиваликан аьгъдар ва Аллагъди дурариз тувру жазайин къадар артухъ аплиди, дурар гъякълу дарувализ ва кучллар аплурувализ лигну. Дурариз жилин бедбахтвалар тарагъну ккундар, клури гъапиган, дурари чпи ужвал, хайирлувал яратмиш аплурача клуру.

Аьхирий

Ухъу варидали гъякълуваликан улхури шулха, хъа амма инсанариз шадвалар хпан бадали думу гъякълувал фици дабгну ккунду? Ухъу Халкъ Гъаплурихъна, жвуван абйир- бабарихъна, багахълуйрихъна, дустарихъна, элугълуйрихъна гъякълур духъну ккунду ва гъякълувал ухъу ил хътабгъуру гъаваси герек дубхъну ккуниб ву.

Эгер гъийин вахтна инсанар чиб- чпихъна гъякълудар дарш, рушватар гъадагъуруш, гъюру гъазанжарин гъякънаан фикир аплурдарш- думу гъярам вуш- уьмур гъадарихъна чпихънара гъякълуб хъибдар. Ва лайикълу, намуслу, рябатлу ксариз гъюрмад дарапну халкъ, хъа амма бандитар, тлафлар ва ухъу Халкъ Гъаплуру гъархрудариз чпин игитар ву клураш, думуган гъациб халкъдихъан гъякълувал абгуз хъибдар.

Гъякълу ву, ухъуз гъякълувал фу вуш аьгю хъпан бадали Аллагъу Тааьлайин улихъ ихъ вазифа тамам дапну ва Ислам диндихъинди маш илбичну ккунду. Хъа диндин гъякълувалихъна, ужувларихъна ва халкъарин арайи ислегъвал уьббахъна дих аплуру. Гъит Аллагъди ухъу нягъякъваларихъан ва шейтнин писваларихъан (васвасдихъан) уьрхри ва ухъу гъякълу рякъюин алаьри! Амин

ИСЛАМ ДИНДИН РЯКЪЮЪ

Абдул Мутталиб Гъязрати АБЛИЕВ,
Уртлуларин Ханмагъяматрин бай

Чан девриъ Ислам диндин рьякъ дацлрабкди хъапдарикан сар зур алимдин бай малла Зейнудин-эфенди бну Халил ал-Халагъи вуйи. Думу 1897-пи йисан Халагъ гъулаъ, ахю алим Халилин хизандиъ Фатичкъар клуру тухумдиъ бабкан гъахъну. Дугъан гага Халил, гъардаш Къази ва гъула жи Нуряли зурба ва адлу алимар гъахъну. Хайлин тялимар урхури, дурарин ахю медресейиъ чпиз адлу алимарин хликк илим гъадабгъури гъахъну. Дидиз барабар Табасарандин тялимарси душваъ илимдин аьгъюваларра гъадагъури гъахъну Лезгистандиан ва Къяйтагъдиан гизаф къадар тялимари ва дурарикан чпин девриъ ахю алимар, Аллагъу Тааьлайиз ухьутан багахъ вуйидар ва гизаф ккунидар гъахъну.

Гъелбетда, сабпи илимдин аьгъювалар дугъаз улупну чпин гага Халил-эфендийи, хъа гъацира чан ими Къази - эфендийи ва дидланна гъайри, Нуряли-эфендийи. Зейнудин дичлву, клубан ва зигимлу бицир гъахъну. Узуз хайлиндарикан думу гъацир вуйи клури, швнуб саб ражари гъебхъунуз, сабпи нубатнаъ Уртлуларин алим Ханмагъямат-эфендийикан. Дугъу саб ражну гъамци гъаднийи: «Зейнудин гизаф зигимлур ву, гъаму вахтна имбу маллийрикан ва варитан грамотно аьраб-диинди улхуз ва биклуз аьгъюр, бажаранвал кайир, вьяз-насигъят мажлисдин гъялназ дилигну гъавриъ ахъруганси баян аплур, хъебехърудариз иштагълуди ва тлагъру даршулу саягъининди ва чахъ хъпехъурайидар рюгъламш аплур саягъининди. Сар касдин ушвниан утлбччвуб илимдин аьгъюваларикан ва жара фундар ляхнар – карарикан вушра, дугъу дишлади саб гъарфра гъидрипди, чан киваъ бисуйи ва гъадму гафар текрарра аплуйи (1968-пи йис)». Саб ражну гъурху дарс дугъаз киваъланди эзбер аплуз фагъум-фикир айи, муаьлимдиз дишлади гъубхубси кидибтури гъахъну. Думу Аллагъу Тааьлайи дугъаз туву ужувлан пай ву.

Чаллан тина Аллагъу Тааьлайин амриинди Зейнудин-эфендийи халкъдиз аьвавалихъан ва мучлвалихъан аку ва нурлу яшайишдин дакъатар хуйи.

Гъаци вуйивал сеbeb вуди дугъаз аьгъяйи: аьраб, фарс, тюрк, урус ва дарги, лезги члалариинди улхуз ва аьраб, латин, урус гъарфариинди биклузра, ужуб марцци насигъят туври, гъар миллетарин халкъариз. Совет мектебар ачмиш гъаьлан, 1928-пи йисан, дугъу латин ликбез ккудубклуру ва гъадму йисари Совет гъюкми медресийрра хъаркъру. Колхозар тешкил аплбан къяляхъ, урхуз-биклуз аьгъяйи хъпаз гъуре, думу искалатчиди дерккру. Гъелбетда, думу председателъди дереккру аьгъяйи, гъаз гъапиш думу маллайин-кулакрин бай ву, клури. Совет гъюкуматди халкъар кулак аплру йисари дурарин хизан бегъемди кулак-тулак аплру, хъа амма дурарихъан Халиловарин рюгълувалин гъиссвал ис аплуз гъабхъундар, дурар диндихъна лигим гъахъну. Белке думу Аллагъу Тааьлайи гъадрариз гъабхи имтигъан вушул, дурарин диндихъна вуйи рюгълувал фициб вуш, аьгъю аплуз, дурар

Малла Зейнудин-эфенди ал-Халагъи (1897-1991)

Чав туву къазайиз фици гъатлан шулуш. «Алгъямдуллилагъ Увуз, Сар кудратлу ва аьзиз Аллагъ, Яв гъюкумдиъ ккудубклуру кудрат ва ужвал - рьягъмат а, мутанна асина артухъ хатла-бала ва зарар тутрувбаз учу фукъан вушра рази вуча. Ва Уву тувубдиинра гизаф рази вуча, учу Уву киваълан гъархру ксарикан мапан, аминь!»- клури гъахъну дурарин хизанари.

Фашиствалин Германияйихъди вуйи дявдин йисари (1942-пи йисан) Зейнудин-эфендийи дявдиъ иштирак хъуз теклиф дивру ва думу кас игитси Ватан уьбхюз гъягъюру. Халиловдин дявдин женгарин рьякъ ккебгъру Белоруссияйи, Витебск шагъриъ, думу иштирак шулу варитан ахю ва гъизгъин Курская дуга клуру дявдин варитан ахю гъарагондин гъархъбарие, душваъ дугъаз душмнихъан ахю хатла шулу ва госпиталиъ сагъ аплбан къяляхъ Зейнудин комиссовать аплру ва хулаз гъаьру, 2-пи группайин инвалид духъну. Дявдин къяляхъ йисари дугъу журбежур карханйириъ ляхин аплру: райондин заготконторайиъ заготовитель, завхозвал (Гуми гъулан детдомдиъ) ва гъацира туканчивалра гъаьлу вахтар гъахъну.

Гъарсаб ляхин аплру йишваъ дугъу кван марцциди, заан хъуркъувалиинди, гъялвалалиинди гъар йигъандин ляхин клулиз гъабхури гъахъну. Детдомдиъ гизаф йитимар ади гъахъну, дявдин къяляхъ йисари, дурариз алабхъру палтарин, иплру сурсатдин гъякънаан, дахъру – гъуджвру йишван ва марццишинвалин ва гъацира тербийинди гъякънаан дугъу гизаф вафалу жафа гъизигну.

Дявдин улихъна ва дидин къяляхъ, учв ляхнариъ айи йисари, буш вахтари ва ляхнарихъан гъудучвну пенсияйи айи вахтари думу кас даима Ислам диндин Табасарандиъ гъягъру серенжемарие жанлуди иштирак шули гъахъну: мажлисарие, мевлюдарие, зикрарие, зияратарие ва жара ляхнариъ.

Илимдин къадар гъюлик мисал ву, муччврихъди шид адабцури а пну клури, гъюлерин шид кам шлуб дар ва хъатлабццубра дар. Инсан учв бабкан гъахъихъанмина аьгъювалар гъадагъуз хъюгъна, клури бегъем духъну тухъ шлуб дар, ва думу илим хъатлабццубра дар, гъаддиз инсан тап ахиратдиз гъягъяйиз думу илимдин машгъл духъну ккунду. Аьлимар гъадрарикан ву, ва дурари

думу илимдикан чпин уьмриъ ахю файда гъадабгъуру. 60-70-пи йисари малла Зейнудин-эфендийин устадар гъахъну: Уртлуларин Ханмагъямат-эфенди, Кюргъарин Мягъямат-эфенди, Акъаарин Ханмагъямат-эфенди, Цурутлуларин Сулейман - эфенди ва ж. Дурарин мажлисди Зейнудин-эфендийиз ахю гъурмат ади шуйи: саб клуруб, думу зигимлур хъпаз ва ужуб яркъу илимдин аьгъювалар ади хъпаз лигну, къюб клуруб, думу чпин устадрин байра вуйи.

1972-пи йисан малла Наврузбег-эфендийи Аллагъу Тааьлайин рьягъматдиз гъягъбан къяляхъ Зейнудин - эфендийи Халагъ Советдин имамвал аплури, жямьяьдин Ислам диндихъди вуйи ляхнар клури гъахури гъахъну- заан дережайиинди. 1970-пи йисан дугъан устад аьлим Уртлуларин Ханмагъямат - эфенди Аллагъу Тааьлайин рьягъматдиз гъягъбан къяляхъ Сувакк мягъялиъ имамвал аплру кас имдарди гъахъну ва малла Зейнудин - эфендийин хликк шулу думу мягъялра. Чав имамвал аплру вахтари дугъаз зарбди киван шули гъахъну чан устадар ва думу даима зияратдиз гъягъюри гъахъну, Къур'анул гъяким дубхну, дурариз бахш аплури ва дюьйир урхури. Думу ляхин дугъан ахю савабан ву ва дурарин рюгъяр гизаф рази кадаури гъахъну ва гъацира Аллагъу Тааьлара гизаф рази аплру ляхинра ву.

Саб мажлисдиъ Зейнудин-эфендийи имандикан вьяз-насигъят тувруган, гъаьну: «Узу муьмин вуза, иншаАллагъ»- дупну ккун, макрух ляхин даршул ва чан тариф дапну ккундар, думу дурус ляхин дар. Имандин гъякънаан учвкан сарихъан гъерган, дидиъ сарира шак дарапги. (Узу муьмин вуза, иншаАллагъ!- дупну ккунду). Аллагъдин амрариз гъилигган, учву муьмин хъувализ учву шак аплру касдиинна, гъулган (гъудган), ушв важиб дархъуб лайикъ шулу. Аллагъу Тааьлайиз ккун дархъиди саб ляхинра аплуз даршул, аплуз ккайибдихъ «иншаАллагъ!» пувал лайикъ шулу. Иман хувализ «иншаАллагъ!» гъаьпиган, жара хъубна тахсир аплуб арайиъ абхъру. Яники «уву муьмин вуна?» гъаьпиган, «вуза, иншаАллагъ!» пувал лайикъ ву. Аллагъу Тааьлайи Чан луклариз вари-диз муьминар хъувалиинди амур гъаьну. Иман хуб, гъарсарин чав тасдикъ аплуб ву. «Иман артухъ шулу, кам даршул»- гъаму гафаринди ухъу гъюкум дапну ккун. Гъарсаб гафназ далил а, бегъемди аьгъю аплуз ккунир, дид'ин улукъри. Иман, Къур'андира швнуб-саб рьякъдиинди зикир дапна. Иман – мелзнийинди йикърар хъуб, юквнийинди тасдикъ аплуб, Аллагъу Тааьлайи диву рьякъяриинди аьмал аплуб ву, даршиш думу ляхин дюзиб даршул, я думу кас муьмин даршул. «Иман – Ашгъаду алла илагъа иллаллагъ» - дупну шагъидвал аплуб ву. Думу шагъидвалин келимара Аллагъу Тааьлайин гаф ву.

Аллагъдин ﷻ гаф – халкъ гъаьлу дар». ИншаАллагъ, ухъура гъам насигъятдиз амин, дупну ва кивак дибисну гъюкум хъапдихъа.

Малла Зейнудин - эфендийи ва дугъан уьмрин юлдаш Угълангерекди ургур веледар – муьминар дюрхну Аллагъу Тааьла гъарган киван шлударикан арайиз адаьну, шубур байна юкьур риш, варитан ахъюр Гюльпери, хъа Халил авайин ччвур алир ва дурариз аьраб илимдин аьгъювалар улупну ва чпин абийиси зигимлудар, илимдин юкв алидар, аьлимариз барабар вуйидар гъахъну. Аллагъу Тааьлайин

рьягъматдиз душна дурар - ужудар муьмин ксар, варитан заан вуйи Женнет къисмат ибши дурариз. Дурарин къяляхъ гъягъюра Тажудин, Седредин-чан вари баяриз гъюкуматдин заан образование гъадабгъуз мумкинвал тувну ва дурар гъюкуматдин заан гъуллугъарие лихури гъахъну. Седредин гъамусяьтра лихури, жигъилариз илим ва ужуб тербия тувра. Аминат, Сафри ва Фатимат- муьмин ксар ву, дурарин веледерра чпин абийрин рьякъюди гъягърударикан ишири ва ухъу умуд шулухъа дурарин насларик чпин абийрин ирс дибисну ихъ халкъдиз хъана ахю аьлимар бахш аплур клури, ихъ халкъдин къимат заан аплбан бадали, Аминь!

1975-пи йисхъанмина Хючнаан зина тап Хивна ихъ аьлимарикан имбудар гъахъну Зейнудин Эфенди ал-Халагъи ва Гъяжибригъим - эфенди ал-Ккувлигъи. Гъамрарин гъюнариин алабхъну варитан ахю, хъа амма варитан гъурматлу гъагъ-шариаьтдин ляхнар, къанунар халкъдин арайиъ клулиз адагъувал. Ав, дурари гъуларие деркнайи чпин ученикар-кюмекчйир, гъадрарин кюмекниинди Исламдин ляхнар давам аплури, заан даражайиинди тамам гъахъну. Дурар гъарган сатлиди гъягъюри гъахъну мевлюдариз, зияратдиз, жара мягъяларие гъахру мажлисариз. Дурар айи мажлисарие узу швнуб сабан гъахънуза, ва дурари вьяз-насигъят тувруган, инсанар багахъ-багахъ шуйи, магнитди рукъ чяхъна зигурайиганси, саб гафра гъидрипбан бадали, чпиз мянфьяьт гъадабгъуз. Гъамусдин мажлисарие айи маллийиси дарди, дурарин машнаан нур туврийи, ккуншинвалин гъава йивуйи. Рьякъюъ – хулиъ, кючейиъ ва гумихъ рас гъахъган, малла Зейнудин - эфендийин ужуб насигъятна суфийин дин – тлааьдиан, яшайишдикан ихтилатар ва сюьбатар аплури гъахъну, дидланна гъайри, ужудар тахалусар хури гъахъну, жямьяьти гъарган ккун аплури шуйи чпиз ктибтуз ужудар гъядисйир. Азад вуйи вахтари думу гизаф гъягъюри гъахъну харжи мягъяларие айи аьлимарихъна ва думу учвра илимдин даима машгъл шуйи. Илимдихъ дицруриз илим бихъур, хулаъ даахнайириз – дибрихъур. Лукъману Гъякимси, думура саб гафнан мяна аьгъю аплуз илтликлури гъахъну Буйнагъск, Чиркей, Мягъячкъала, Дербент, Огни ва Табасарандин Къирягъ, Чурклул мягъяларие . Огни шагъриъ яшамш шулайи думу вахтари дугъан дустар-аьлимар малла Рамазан - эфенди ад-Думурхъил ва малла Гъяжимьямад ал-Ккувлигъи. Ахъиримжи вахтари дурари Ислам дин тарабгъбаз артухъди фикир тувуйи.

Ухъуз мялум вуйиганси, диндин аьгъвалат совет гъюкумат ккадабхъурайи вахтна лап читинди вуди гъахъну. Дюнья Аллагъу Тааьлайи дебккнадар саб низам-намайиинди, вахт гъабгъюра аьгъвалат дигиш шула, саб йибклура, хъа тмунуб жанлу шула, ясана цийи алаплура, Альгъямдуллилагъ! Ислам цийи дубхъну арбаб шула. Гъадму меселириз дурари гизаф фикир туври гъахъну ва хъюгъну дин тарабгъуз: медресийр ачмиш дапну жигъил наслариз диндикан, илимдикан аьгъювалар улупуз, Аллагъу Тааьлайиз къаршу рьякъюди гъягъюрайидар, дюз рьякъюъ тлауз, нукъсан ва лайикъсуз аьдатар жямьяьтдин арайиан адагъуз, бидаьт арайиз дархуз ва ж. м. Алгъямдуллилагъ, дурарин киван хиялар яваш-явашди ухъухъна дуфну тамам шула.

Малла Зейнудин-эфенди Аллагъдин ﷻ рьягъматдиз 1991-пи йисан гъягъюру, дугъан никърихъ (накъвдихъ) ужуб вьяз гъубхур дугъан дуст малла Гъяжибригъим ал – Ккувлигъи вуйи. Дугъу гъурзу илмин тумари ужуб бегъер тувуз хъюгъна гъаму вахтари, Аллагъу Тааьлайи дугъаз Фирдавус женнет къисмат аплри! Амин.

КІВАН ЖУМАРТВАЛ УЛДРУПДИКЪАН ГАГЪДИ УЧВУ ГЪЯКЪЛУДИ ДИНАГЪЛИЙИР ХЪИДАРЧВА (Табарани)

ГЪЯДИС

СУАЛАРИ ЖАВАБАР ТІАЛАБ АПИУРА

Газат урхруда-рин суалариз ДИУ - йин мялим **Мягьяммедрасул АШИКОВДИ** жаваб тувра

Гъич саб жюрейинна пис фикрар киваь адарди шурахьинди лигуз хай шулин?

- Гъеле яш дубхънайи жилижвивазра кмиди къасустлан жара дишагълийи-хьинди лигувал гъярам ляхин ву, гъеле думу уччвур даршра, яни гунагънан ляхнихъна гъювалик гъисаб ву. Жара касди-хьинди анжагъ лазим вуди ва метлеб ади лигуз хай шулу.

Гъацира дишагълийин машахьинди ва хиларихьинди лигуз хай шулу, эгер дугъан гъадму дишагъли чаз хпирди гъадагъуз ният аш. Мисал вуди гъадабгъиш, саб шейъ - шойъ масу гъадабгъруган ва гъадму шейънан гъякънаан гъял дапну ккуни месэлийр арайиз гъафиш, чиб- чпи аьгъю хъпан бадали гаф- члал аплуз шулу. Гъацира жилижви жара дишагълийин сеснахъ хъпехъувал гъярам ву, яни гъадму дишагълийин сеснин рюгъламиш духъну, дугъан сеснахъ хъпехъган гунагънаь ахъбахъан гучлвал каш. Эгер дишагълийин сеснахъ хъпехъувал ва дугъаз лигувал гъярам ляхин вуш, гъадму дишагълийик куркълуваликан ва дугъахъди ялгъузди гъузуваликан пуб лазим вуйинхъа?

Эльвира, Саняет, Зарема, Камила, Заира исламдин ччвурар вуйин, хъа эгер дурар исламдин ччвурар дарш, гъадар дигиш дапну ккундин?

- Камила, Заира, Саняет аьраб ччвурар ву. Камила клуру гафназ бегъемди халис кас клуру мяна а, яни ужудар лишнар хас вуйир. Заира багахълуйириин, аьзарлуйириин улукърур клуру мянайин гаф ву. Саняет акв туврур, успагъир, клуру мянайин гаф ву. Хъа Эльвира ва Зарема клуру ччвурарикан улхуруш, дурар исламдин ччвурарихъди дигиш аплуб ужу ву, мисал вуди гъадагъиш, Марьям, Гъядижат, Фатима, Аьйша ва гъ.ж. ччвурарихъди.

- Рамазандин вазли ккадау вари йигъарин ушвар вазли хъади - хъади ккауз шулин, ясана жву-ваз ккуни вахтна, йигъар арайин адаури ккауз шулин?

- Рамазандин вазли ккадау ушвар шлубкъан ухди ккауб лазим ву, эгер сар касди дурар гъич саб жюрейинра себел адарди ккадаьнуш. Эгер шариаьтди улупнайи (ихтияр тувнайи) себелариинди ккадаьнуш, думуган сациб къаназ гъитуз шулу, хъа амма гъамциб шартл ади, фицики гъадму касди гъюру рамазандин ваз улубкъайиз улихъна ккаьруш, къюрид дюшюшариьра вахт идипну ушв ккаплуз шулу, хъа амма хъади- хъади ушвар дисувал ужуб ляхин вуди гъисаб аплура.

Эгер гъюру рамазандин ваз улубкъайиз себел адарди ккидирчу ушвар ккаундарш, гъацир касди чав дибисну адру гъарсаб ушврахъанди 600 гъирам дяхин журум вуди тувну ккунду. Гъаци вуйиган гъар йисан дибисну адру ушван журумнан къадар артухъ шулу, вари ушвар дисайизкъан.

Эгер сар касди чарасуз вуди дисну ккуни вахтна - Аьшураин, Арафатдин йигъари ва шаввалин вазлиь тамам дапну ккуни ушвар дисуруш ва ккадапну ушврахъди дубхъну ккуни ушвра бисуз ният гъаплуш, думуган гъацир касдин ккадау ушвар гъисаб аплуру ва аьлава вуди дугъаз дибисну ккуни ушв бисбазра савабар диклуру.

Йипайчва, ликариин ва хилариин али щибар (щавар) фици ултукъну ккунду ва гъадрар ултукъбалан къяляхъ дурарикан фу дапну ккунду?

- «Бисмиллагъи» дупну (сунна) гъадму ляхнихъ хъюгъюб лазим ву ва арччул хлин улупбан (указательный) тлубхъан хъюгъну бицли тлубахъна гъяйизкъан щибар (щавар) алдауб лазим ву. Хъасин гъадму ляхин аплуз гагул хлихъ хъюгъру (бицинуь тлубхъан хъюгъну аьхюнуьдихъна гъяйизкъан). Гъадму ляхин аплалан къяляхъ гъадму щибар (щавар) жилизди ичл дапну ахъиш ужу ву.

Гъюран йикк иплуз хай шулин?

- Ав, хай шулу.

Эгер сар касди вирд гъадабгъну ва гизаф йисари думу тамам гъаплундарш, фици дапну ккунду?

- Сабпи нубатнаь гъацир касди кивантан тавбу дапну ккунду ва чаз чан устазри туву табшуругъ тамам аплбахъ хъюгъюб лазим шулу. Эгер гъадму касди чав ккадау вирдар тамам гъаплуш ужу ву.

узьриан кетлерцнаш, думуган устаздихъна зияратдиз душну ккундар, клури. Хъа амма йиз нубатнан зиярат клули гъабхуз вахт хъубкъна ва хайлин вазари сабнуб узур гъябгъюру, хъасин тмунуб узур улубкъура. Узур фу дапну ккунду?

- Эгер узур сарикан тмунури кна тарабгъруб - жара ксар зегъерламиш аплуз мумкинвал айиб вуш, думуган дурушуб ужу ву.

Жюрбежюр себелар

арайиз гъювализ лигну йиз хпирихъан жаради 5 вазликъан яшамиш хъувал алабхънийзуз. Ич нюкягъ члюбгъюрин ва думу цийиклуплан фициб саягъниинди аплуз шулу?

- Жара йишвариз гъягъбахъди аьлакьалу вуди жилир чан хпирин багахъ дархъувалиан нюкягъ учв гъичра (чав чалланди) члур шулдар (члюбгъюрдар), гъеле дурар чиб чпихъан жаради хъувал 100 йисан давам гъабхънушра.

Исламди багахълу ксарин нюкягъ аплуз ихтияр тувраин?

- Жилириз шариаьтдинди чан дархи чи швшвди гъадагъуз ихтияр тувра (хъа амма макругъ хай шлу ляхин дар), гъаз гъапиш дархи чвийрна чийр чиб чпиз кми- кмиди рякьюру, чпихъна багахълуйи-ирси гъюри шулу.

Гъаци вуйиган дурарин чиб чпихъна вуйи аьшкълувал цибтан шулдар, аьшкълувал цибди вуйиган, веледар сагъидар дарударди бабкан хъуз ва фагъум - фикир жигъатнаан камидар хъуз мумкин ву ва гъ.ж.

Ас-Салам-фото

Васвас клуру узур фу ву ва думу фици сагъ дапну ккунду?

- Думу шейтнин аьмал ву, хъа ухъу гъаддихъан уьрхювал Аллагъдикан ккун аплурухъа, мелзалан гъамцдар гафар алдаури: «Аь- узур биллагъи минаш- шейтани р-ражим» ва «Ан- Нас» сура урхбиинди. Гъар ражари квахънивал шулуш, арайиз гъюруш, умудлувалихъна ктучлвуб лазим ву, фицики думу Аллагъдихъан ккун, хъа васвас шейтнихъан вуйидар ву, клури.

«Мингъаж»

Эгер уву саб сужда гъаплуш ясана къюб сужда гъаплуш кивахъниди вуш, думуган сабсана сужда аплуз хай шулин?

- Сабсана сужда аплуб лазим ву ва гъудгнин аьхириь сужда- сахва дапну ккунду.

Тарикъатди гъациб аьдаб а клури гъеебхъунуз, фицики нагагъ уву

Рузнама

сентябрь

дни	утрен.	восх.	обеденный	послеобед.	вечерн.	ночн.
1	4.27	6.12	12.49	16.31	19.30	20.59
2	4.29	6.12	12.49	16.30	19.28	20.57
4	4.32	6.14	12.48	16.28	19.25	20.54
6	4.34	6.17	12.47	16.26	19.21	20.50
8	4.37	6.20	12.47	16.24	19.17	20.46
10	4.40	6.22	12.46	16.22	19.14	20.42
12	4.43	6.24	12.46	16.20	19.10	20.37
14	4.46	6.25	12.45	16.17	19.06	20.32
16	4.49	6.26	12.44	16.15	19.02	20.27
18	4.51	6.28	12.43	16.12	18.58	20.24
20	4.53	6.32	12.42	16.09	18.54	20.20
22	4.56	6.34	12.42	16.08	18.52	20.16
24	4.58	6.36	12.41	16.05	18.48	20.13
26	5.01	6.37	12.40	16.02	18.44	20.09
28	5.03	6.39	12.40	16.00	18.41	20.06
30	5.05	6.41	12.39	15.57	18.38	20.02

Учредитель

Благотворительный фонд «Путь». Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакционный совет

Председатель редакционного совета муфтий РД Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ

заместитель муфтия РД Махди-хаджи МУТАИЛОВ Мухаммад-Рамазан РАДЖАБОВ

Редактор Пирмагомед КАСИМОВ

Канонический редактор Мухаммад-Рамазан РАДЖАБОВ

Художник Саид САИДОВ

Компьютерная группа Асият ХАНОВА Ахмед МАГОМЕДОВ

Менеджер Мухаммад ХИРИЯСУЛАЕВ

При перепечатке ссылка обязательна. Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам».

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору за соблюдением законодательства в сфере массовых коммуникаций и охране культурного наследия по ЮФО (г. Ростов-на-Дону).

Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 10-6401 от 15 декабря 2006 г.

Индекс 51325

Отпечатано в ООО «Дом печати» по адресу: пр-т Акушинского, 20. Заказ № _____

Сдано в печать 12 августа 2008 г.

Тираж 1 000 экз.

Адрес редакции

367015, РД, г. Махачкала, ул. М. Ярагского, 128.

Тел.: (8722) 61-00-64.

По вопросам подписки и доставки обращаться по телефонам:

по Республике Дагестан — 8-988-699-28-24 по г. Махачкале — (8722) 914-222.

E-mail: info@assalam.ru; www.assalam.ru